

Dr. Pelin ÇAVDAR

**KARŞILIKLI BORÇ YÜKLEYEN
SÖZLEŐMELERDE İFA GÜÇSÜZLÜĞÜ
VE HUKUKİ SONUÇLARI
(TBK md.98)**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XIX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM İFA GÜÇSÜZLÜĞÜNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER, İFA GÜÇSÜZLÜĞÜ KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE BENZER BAZI KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

I. İfa Güçsüzlüğüne İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	7
A. Türk-İsviçre Hukuku.....	7
1. TBK md.98 ve OR Art.83 Hükümlerindeki Düzenleme	7
2. OR 2020 Tasarısı Art.102.....	8
B. Alman Hukuku	9
C. Anglo Sakson Hukuku	11
1. Genel Olarak.....	11
2. ABD Satış Sözleşmelerine İlişkin Ticaret Kanunu (UCC)	21
a. UCC md.2.609 ve md.2.610 Hükümlerinin İncelenmesi	21

b. UCC Hükümlerinin TBK md.98 Hükümüyle Karşılaştırılması	23
D. Uluslararası Sözleşmelerdeki Düzenlemeler.....	24
1. Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler (UNIDROIT/PICC).....	24
a. UNIDROIT md.7.3.3 ve md.7.3.4 Hükümlerinin İncelenmesi	24
b. UNIDROIT Hükümlerinin TBK md.98 Hükümüyle Karşılaştırılması	31
2. Avrupa Sözleşmeler Hukuku İlkeleri (PECL)	32
a. PECL md.8.105 ve md.9.304 Hükümlerinin İncelenmesi	32
b. PECL Hükümlerinin TBK md.98 Hükümüyle Karşılaştırılması	34
3. Genel Değerlendirme	34
II. İfa Güçsüzlüğü Kavramına Genel Bakış	36
III.TBK md.98 Kapsamında İfa Güçsüzlüğü Kavramı	37
IV. İfa Güçsüzlüğünün Hukuki Niteliği İle Bağlantılı Yardımcı İlkeler.....	42
A. Pacta Sunt Servanda İlkesi (Sözleşmeye Bağlılık İlkesi - Ahde Vefa İlkesi)	42
B. Clausula Rebus Sic Stantibus İlkesi (Beklenmeyen Hal Kuralı) 46	
C. İfa Güçsüzlüğünün Hukuki Niteliğine İlişkin Görüşler.....	49
1. Clausula Rebus Sic Stantibus Prensibinin Özel Görünümü Görüşü	49
2. Bağımsız Bir Hukuki Kurum Görüşü	50
3. Görüşümüz	51
a. Fonksiyonel Sinallagmanın Sağlanmasına Hizmet Eden Bağımsız Bir Hukuki Kurum Olduğu.....	51
b. Öncelenmiş Borca Aykırılık Oluşturmadığı.....	53
V. TBK md.98 Kapsamında İfa Güçsüzlüğünün Benzer Bazı Kurumlarla Karşılaştırılması.....	53

A. Genel Olarak.....	53
B. İfa Güçsüzlüğünün (Aciz Def'i) Ödemezlik Def'i İle Karşılaştırılması	54
C. İşlem Temelinin Çökmesi	66
1. Genel Olarak.....	66
2. İşlem Temelinin Çökmesinin Hukuki Olguları	72
3. İşlem Temelinin Çökmesinin Uygulanma Halleri.....	77
a. Aşırı İfa Güçlüğü	77
b. Edimler Arası Dengenin Bozulması	78
c. Sözleşme İle İzlenen Amacın Boşa Çıkması	80
4. İfa Güçsüzlüğünün İşlem Temelinin Çökmesi Halleri İle Karşılaştırılması.....	81
D. Borçlu Temerrüdü	88
1. Genel Olarak.....	88
2. İfa Güçsüzlüğünün Borçlu Temerrüdü İle Karşılaştırılması .	91
E. İmkânsızlık	94
1. Genel Olarak.....	94
2. Objektif ve Sübjektif İmkânsızlık.....	100
a. Genel Olarak.....	100
b. İfa Güçsüzlüğünün Sübjektif İmkânsızlık İle Karşılaştırılması	108
3. Ekonomik İmkânsızlık.....	111
a. Ekonomik İmkânsızlık Kavramı ve Nitelendirilmesi.....	111
b. İfa Güçsüzlüğünün Ekonomik İmkânsızlık ile Karşılaştırılması	114
4. Borçlunun Sorumlu Olduğu ya da Olmadığı Sonraki İmkânsızlık	115
a. Genel Olarak.....	115
b. İfa Güçsüzlüğünün Borçlunun Sorumlu Olduğu ya da Olmadığı İmkânsızlık İle Karşılaştırılması.....	122

İKİNCİ BÖLÜM

İFA GÜÇSÜZLÜĞÜNÜN HUKUKİ OLGULARI

- I. Karşılıklı Borç Yükleyen Bir Sözleşme Olması125**
- A. Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşmede İfa Güçsüzlüğü..... 131
1. Genel Olarak..... 131
2. Tek Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmede İfa Güçsüzlüğü 132
3. Eksik İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmede İfa Güçsüzlüğü 133
- B. Borcun Konusuna Göre İfa Güçsüzlüğü..... 135
1. Verme Borçlarında İfa Güçsüzlüğü 135
- a. Genel Olarak..... 135
- b. İfa Güçsüzlüğünün Verme Borçlarındaki Görünümü... 137
2. Yapma Borçlarında İfa Güçsüzlüğü..... 143
- a. Genel Olarak..... 143
- b. İfa Güçsüzlüğünün Borçlunun Şahsına Bağlı Olan (Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Olan) Yapma Borçlarındaki Görünümü..... 144
- c. İfa Güçsüzlüğünün Borçlunun Şahsına Bağlı Olmayan (Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Olmayan) Yapma Borçlarındaki Görünümü..... 147
3. Yapmama Borçlarında İfa Güçsüzlüğü..... 151
- II. Borçlunun İfa Güçsüzlüğüne Düşmüş Olması 152**
- A. İfa Güçsüzlüğüne Düşmüş Olma..... 152
1. İfa Güçsüzlüğü Kavramı 152
2. İfa Güçsüzlüğünün Hukuki Olguları..... 154
- a. Süreklilik 154
- b. Genellik ve Objektiflik..... 156
3. İfa Güçsüzlüğü Oluşturabilecek Özel Durumlar..... 156
- a. Genel Olarak..... 156
- b. İflas 158

aa. Genel Olarak.....	158
bb. İflasta İfa Güçsüzlüğünün Meydana Geleceği Zaman	163
cc. İflasın Sözleşmelere Etkisi	166
aaa. Genel Olarak.....	166
bbb. İflasın Sözleşmelerin Mevcudiyetine Etkisi	170
ccc. İfa Güçsüzlüğü Kapsamında İflas Etmiş Olma	170
c. Haciz İşleminin Sonuçsuz Kalması.....	173
aa. Genel Olarak.....	173
bb. Borçlu Hakkında Aciz Vesikası Düzenlenmesi	174
d. İflas Erteleme Kararı Verilmesi.....	177
e. Konkordato	179
aa. Genel Olarak.....	179
bb. Konkordatonun İfa Güçsüzlüğü Teşkil Edip Etmemesi	181
cc. Konkordatonun Sözleşmelere Etkisi.....	183
dd. İİK md.296 Hükmünün TBK md.98 Hükmü İle İlişkisi	185
f. Borçlunun Senetlerinin Protesto Edilmiş Olması	192
g. Borçlunun Çeklerinin Ödenmemesi veya Karşılıksız Çıkması.....	194
B. İfa Güçsüzlüğünün Gerçekleşmesi Gereken Zamana İlişkin Görüşler	195
1. Borçlunun Sözleşme Kurulduktan Sonra İfa Güçsüzlüğüne Düşmüş Olması Gerektiği Görüşü.....	195
2. Sözleşme Kurulmadan Önce Mevcut Olan İfa Güçsüzlüğünün Alacaklı Tarafından Bilinmemesi Gerektiği Görüşü.....	201
III. Borçlunun İfa Güçsüzlüğüne Düşmüş Olmasının Karşı Tarafın Hakkını Tehlikeye Düşürmesi.....	204
IV. Alacağı Tehlikeye Düşen Tarafın Borcunu Aynı Anda İfa Etmek Zorunda Olması.....	207
V. Alacağı Tehlikeye Düşen Tarafın Borcunu Tamamen İfa Etmiş Olsa da Uygulanabilir Olması	209

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İFA GÜÇSÜZLÜĞÜNÜN HUKUKİ SONUÇLARI

I. Güvence Verilmesini Talep Etme Hakkı, Güvence Verilinceye Kadar İfadan Kaçınma Hakkı (Aciz Def'i İleri Sürme) ve Güvence Verilmemesi Durumunda Sözleşmeden Dönme Hakkı	213
A. Güvence Verilmesini Talep Etme Hakkı	213
1. Genel Olarak.....	213
2. Güvence Talebinin Şekli ve Güvence Sunulması İçin Makul Süre Verilmesi	214
3. Güvencenin Türü	218
B. Güvence Verilinceye Kadar İfadan Kaçınma Hakkı (Aciz Def'i İleri Sürme Hakkı).....	220
1. Genel Olarak.....	220
2. Aciz Def'i İleri Sürme Hakkının Ortadan Kalktığı Haller	225
C. Güvence Verilmemesi Durumunda Sözleşmeden Dönme Hakkı.....	227
1. Genel Olarak.....	227
2. Makul Süre Verilmesi	229
3. Sözleşmeden Dönme Hakkının Kullanılması.....	231
D. Zararın Tazmini.....	236
1. Genel Olarak.....	236
2. Görüşümüz	239
II. İfa Güçsüzlüğünün Bazı Özel Durumlardaki Sonuçları	247
A. Müteselsil Borç İlişkisinde İfa Güçsüzlüğü.....	247
B. Borcun Dış Üstenilmesinde İfa Güçsüzlüğü.....	249
C. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmede İfa Güçsüzlüğü	250
D. Sözleşmenin Devrinde İfa Güçsüzlüğü.....	252
E. Alacağın Devrinde İfa Güçsüzlüğü	252
III.TBK md.98 Hükmüne İlişkin İspat Yükü	254

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İFA GÜÇSÜZLÜĞÜNÜN TÜRK BORÇLAR
KANUNU'NDAKİ VE TARAF OLDUĞUMUZ
ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDEKİ
ÖZEL GÖRÜNÜMLERİ

I. İfa Güçsüzlüğünün Türk Borçlar Kanunu'ndaki Özel Görünümleri	257
A. Genel Olarak.....	257
1. İfa Güçsüzlüğünün Kira Sözleşmesindeki Görünümü (TBK md.332).....	257
a. Genel Olarak.....	257
b. TBK md.332 Hükmüne Genel Bakış ve Hükmün Hukuki Niteliği.....	258
c. Hükmün Hukuki Olguları	260
aa. Kiracının İflası	260
bb. Kiracının Kira Konusu Teslim Edildikten Sonra İflası	261
cc. Kiracı veya İflas Masası Tarafından Güvence Sunulmaması	262
d. Kiraya Veren Tarafından Sözleşmenin Feshi.....	267
2. İfa Güçsüzlüğünün Tüketim Ödücü (Karz) Sözleşmesindeki Görünümü (TBK md.390).....	268
a. Genel Olarak.....	268
b. TBK md.390 Hükmüne Genel Bakış ve Hükmün Hukuki Niteliği.....	269
c. Hükmün Hukuki Olguları	271
aa. Ödünç Alanın Ödeme Güçsüzlüğüne Düşmesi.....	271
bb. Ödünç Alanın Sözleşme Kurulduktan Sonra Ödeme Güçsüzlüğüne Düşmesi veya Sözleşme Kurulmadan Önce Ödeme Güçsüzlüğüne Düşmüş Olduğunun Daha Sonra Öğrenilmesi	272
d. Ödünç Verenin Sözleşmeden Dönmesi.....	273

3. İfa Güçsüzlüğünün Hizmet (İş) Sözleşmesindeki Görünümü (TBK md.436).....	274
a. Genel Olarak.....	274
b. TBK md.436 Hükmüne Genel Bakış ve Hükmün Hukuki Niteliği.....	274
c. Hükmün Hukuki Olguları	277
aa. İşverenin Ödeme Güçsüzlüğüne Düşmesi	277
bb. Uygun Süre İçinde Güvence Sunulmaması.....	278
d. İşçi Tarafından Sözleşmenin Feshi	279
4. İfa Güçsüzlüğünün Yayım Sözleşmesindeki Görünümü (TBK md.500/II)	281
a. Genel Olarak.....	281
b. TBK md.500/II Hükmüne Genel Bakış ve Hükmün Hukuki Niteliği.....	281
c. Hükmün Hukuki Olguları	282
aa. Yayımcının İflası.....	282
bb. Yayımcı Tarafından Güvence Sunulmaması.....	284
d. Eserin Başka Bir Yayımcıya Verilmesi (Sözleşmenin Feshi)	284
B. İfa Güçsüzlüğünün Taraf Olduğumuz Uluslararası Sözleşmelerdeki Özel Görünümü (Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG))	286
1. Genel Olarak.....	286
2. CISG md.71 ve md.72 Hükümlerinin İncelenmesi ve TBK md.98 Hükmüyle Karşılaştırılması.....	287
SONUÇ	299
KAYNAKÇA	313